

Asia: HE 147/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi, to 7.11. klo 12.00 (HE 147/2024 vp)

Eduskunta
Eduskunnan talousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Kaija Saarni

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Silakan troolilaivasto tuottaa määrällisesti merkittävimmän osan Suomen kalansaaliista. Troolikalastus hyödyntää Itämeren suurinta uusiutuvaa luonnonvaraa. Silakan kalastus on merkittävä osa suomalaisen kasvatetun kalan arvoketjua, mikä korostaa silakan asemaa ruokahuollon ylläpitämisessä. Selkämeri on Suomen troolialusten tärkein pyyntialue, jossa kalastus keskittyy tietyille pyyntialueille.

2 Lausunto

Pääosa Suomen kalansaaliista pyydetään troolilla. Suurin osa Suomen kaupallisesta kalansaaliista pyydetään merialueelta. Vuosina 2010–2023 saalis on vaihdellut 87 ja 157 miljoonan kilon välillä. Saaliista yli 90 % on pyydetty troolaamalla. Vuonna 2023 merialueen saalis oli 90 miljoonaa kiloa ja siitä oli 94 prosenttia silakkaa ja kilohailia. Merialueen saaliin kokonaisarvo oli 28 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 Itämerellä kalasti 49 Suomeen rekisteröityä troolialusta ja trooliyrityksiin oli palkattu 89 henkilöä. Troolikalastus hyödyntää Itämeren suurinta uusiutuvaa luonnonvaraa. Tämän lisäksi troolikalastus poistaa vuosittain saaliskalojen mukana merkittävän määrän Itämeren rehevöittäviä ravinteita.

Suurin osa troolisaaliista käytetään elintarvikeketjussa. Kalakannan rakenne ja markkinoiden kysyntä määrittelevät minne kala myydään. Nyt pääosa silakasta menee markkinatalouden ehdoin rehujen raaka-aineeksi tai elintarvikevientiin. Suurin osa kalajauheteollisuuteen menevästä raaka-aineesta käytetään kotimaassa. Silakka on tärkeä raaka-aine ja pääosa Suomessa tuotetusta kalarehusta menee kotimaisten kalankasvatustarpeeseen. Silakan kalastus on merkittävä osa suomalaisen kasvatetun kalan arvoketjua, mikä korostaa silakan asemaa ruokahuollon ylläpitämisessä.

Suomen ja Ruotsin talousvyöhykkeet tärkeitä troolikalastusalueita. Selkämeri on Suomen troolialusten tärkein pyyntialue, mutta myös Suomenlahti, Itämeren pääallas ja Saaristomeri ovat merkittäviä kalastusalueita. Selkämerellä troolausalueet painottuvat Suomen talousvyöhykkeelle tietyille pyyntialueille (Liitteen kuva), joissa on troolaukseen sopivia tunnettuja pohjia ja useimmiten silakkaa. Silakkaa pyydetään pääosin matalampien rannikkoalueen penkoilta tai matalampien alueiden väliin jäävistä syvemmistä ränneistä. Suomalaiset troolialukset pääsevät Itämerellä kalastamaan laajalla alueella, sillä EU:n asetuksen (N:o 1380/2013) perusteella unionin kalastusalueilla on kaikkia unionin vesiä koskeva yhtäläinen pääsy ja hyödyntämisoikeus myös talousvyöhykkeille. Lisäksi Suomen ja Ruotsin välillä on sovittu, että oikeus koskee myös aluevesien sitä osaa, joka ulottuu 4–12 meripeninkulmaa

perusviivasta ulospäin. Suomalaiset ja ruotsalaiset troolialukset kalastavat Selkämerellä osittain samoilla alueilla, mutta suomalaiset kalastajat ovat viime vuosina pyytäneet runsaat kolme neljäsosaa alueen troolisaaliista. Isokokoisin silakka käytetään fileoituna elintarvikkeeksi. Pääosa fileeraaka-aineesta pyydetään Selkämereltä Ruotsin talousvyöhykkeeltä Finngrundetin ja Saltbankenin ympäristöstä. Perämerellä on myös pienimuotoisempaa troolikalastusta, joka keskittyy muikun kutupyyniin. Eniten muikun troolausta on Perämeren pohjukassa Ruotsin puolella. (Kuva)

Troolikalastus osa poikkeusolojen huoltovarmuutta
Silakan troolilaivasto tuottaa määrällisesti merkittävimmän osan Suomen kalansaaliista. Laivaston toimintaedellytysten ylläpitäminen tukee Suomen huoltovarmuutta, sillä troolisaaliiden elintarvikekäyttöä pystytään poikkeustilanteissa kasvattamaan. Lisäksi rannikon keskeisten kalasatamien toiminnan ja niihin johtavien kulkuväylien turvaaminen poikkeustilanteissa on ruokakalahuollon näkökulmasta ensisijaista. Valtioneuvosto teki lokakuussa 2024 päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista. Päätöksen mukaan selvitetään, miten normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa voidaan turvata kalan saatavuus jalostusyriksille.

Troolikalastuksen tarpeet talousalueen tuulivoima-alueita valittaessa
Lakiesityksen mukaan valtioneuvosto voisi valita talousvyöhykkeeltä merituulivoimakäyttöön soveltuvia alueita. Alueita valittaessa huomioitaisiin ympäristötekijät ja muu meren käyttö, ennen kaikkea kalastus ja merenkulkuliikenneväylät. Troolikalastuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tuulivoima-aleuiden valinnassa on varattava riittävän laajat ja troolikalastuksen nykytarpeisiin ja kehitysmahdollisuuksiin nojautuvat alueet. Alueita varattaessa on huomioitava, että kalalastusalueet siirtyvät ja vaihtuvat kalan käyttäytymismuutosten mukaan. Lisäksi on huomioitava, että isot troolit vaativat runsaasti tilaan eivätkä ne voi pyytää silakkaa merituulivoima-alueiden sisällä. Troolikalastukseen varatuilla alueilla ei voi sijaita tuulivoimaloiden kaapelointeja niistä johtuvien häiriö- tai onnettomuusriskien takia. Tuulivoimaloiden rakenteita ei voi käytön jälkeen jättää merialueille. Kaapelit ja muut rakenteet vaarantavat ja vaikeuttavat troolikalastusta niin kauan kuin se merialueella pysyvät.

Suomen aluevesillä ja Ruotsin talousvyöhykkeellä on tällä hetkellä meneillään useita tuulivoimahasunnitelmia. Nämä suunnitelmat on tärkeä huomioida, kun tulevia tuulivoima-alueita osoitetaan Suomen talousvyöhykkeelle. Lisäksi Suomen troolikalastuksen jatkumisen edellytykset turvattaisiin parhaiten, jos tuulivoima-aluevaraukset tehtäisiin Selkämerellä yhteisenä suunnittelutyönä Suomen ja Ruotsin talousvyöhykkeillä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Suurin osa Suomen kaupallisesta kalansaaliista pyydetään merialueelta. Saaliista yli 90 % on pyydetty troolaamalla. Troolikalastus hyödyntää Itämeren suurinta uusiutuvaa luonnonvaraa. Tämän lisäksi troolikalastus poistaa vuosittain saaliskalojen mukana merkittävän määrän Itämeren rehevöittäviä ravinteita. Silakka on tärkeä raaka-aine ja pääosa Suomessa tuotetusta kalarehusta menee kotimaisten kalankasvatustyritysten tarpeeseen. Silakan kalastus on merkittävä osa suomalaisen kasvatetun kalan arvoketjua, mikä korostaa silakan asemaa ruokahuollon ylläpitämisessä. Selkämeri on Suomen troolialusten tärkein

4.11.2024

pyyntialue. Troolausalueet painottuvat Suomen talousvyöhykkeelle tietyille pyyntialueille, joissa on troolaukseen sopivia tunnettuja pohjia ja useimmiten silakkaa. Kalastuslaivaston toimintavarmuuden ylläpitäminen tukee Suomen huoltovarmuutta, sillä troolisaaliiden elintarvikekäyttöä pystytään poikkeustilanteissa kasvattamaan. Troolikalastuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tuulivoima-aleuiden valinnassa on varattava riittävän laajat ja troolikalastuksen nykytarpeisiin ja kehitysmahdollisuuksiin nojautuvat alueet. Suomen aluevesillä ja Ruotsin talousvyöhykkeellä on tällä hetkellä meneillään useita tuulivoimahasunnitelmia. Nämä suunnitelmat on tärkeä huomioida, kun tulevia tuulivoima-alueita osoitetaan Suomen talousvyöhykkeelle

Anu Kaukovirta

Johtaja, tuotantojärjestelmät

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 04.11.2024 klo 17:19:50.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Kaija Saarni

Kaija Saarni, Kaija Saarni

Liitteet:

Tiedoksi: